

MARMATIA

12
ARHEOLOGIE - ISTORIE
2015

BAIA MARE

ARCHAEOLOGY & HISTORY

MUZEUL JUDEȚEAN DE ISTORIE ȘI
ARHEOLOGIE MARAMUREŞ

MARMATIA

12

Baia Mare
2015

COLEGIUL DE REDACȚIE:

Viorel RUSU, redactor şef
Dan POP, secretar de redacție
Marius ARDELEANU
Raul CARDOS
Bogdan BOBÎNĂ
Oana LEȘIU
Marius CÂMPEANU
Ioan BOTIȘ

COLEGIUL ȘTIINȚIFIC:

Academician Alexandru VULPE

Dr. Nona PALINCAŞ, Institutul de Arheologie Vasile Pârvan, Bucureşti
Dr. Ioan STANCIU, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca
Dr. Ionuț Virgil COSTEA, Facultatea de Istorie și Filosofie, Universitatea „Babeș- Bolyai”, Cluj-Napoca

MARMATIA – publicație periodică a Muzeului Județean de Istorie și Arheologie Maramureș

Lucrările și corespondența vor fi trimise la adresa:

Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș
Baia Mare, str. Monetăriei, nr.1-3
cod: 430406; jud. Maramureș
Telefon / Fax: 0040-262-211924; 0040-262-211927
e-mail: maramuresmuzeu@gmail.com
www.maramuresmuzeu.ro

Răspunderea pentru conținutul științific al lucrărilor și calitatea rezumatelor în limbi străine revine, în exclusivitate, autorilor

Tehnoredactarea: Tünde PÉCSI

Coperta: Emanuel LUCA, Zamfir ȘOMCUTEAN

Pe coperta I: *sigiliu în ceară, breasla croitorilor din Baia Mare, 1545*

Editor: Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș
© Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș 2015

CUPRINS - CONTENTS - SOMMAIRE - INHALT

ARHEOLOGIE

Dan POP	Contribuții la repertoriul arheologic al județului Maramureș (I) / Contributions to the Archaeological Repertoire of the Maramureș County (I).	5
Marius ARDELEANU	Gropile patrulatere cu pereții lutuiți și arși de la Bozânta Mică - Grind (jud. Maramureș). Cercetare și experiment arheologic / Rectangular pits with clay-coated and burnt walls from Bozânta Mică - Grind (Maramures County). Research and archaeological experiment.	59
Ioan STANCIU	Cei mai vechi slavi în spațiul intracarpatic al României. O scurtă examinare și contribuții la dosarul arheologic al problemei / The earliest Slavs in the intra-Carpathian region of Romania. A brief assessment and contributions to the body of archaeological evidence.	97
Marius ARDELEANU Raul CARDOS	Raport privind cercetările de suprafață și sondajele efectuate pe Culmea Breaza / județul Maramureș (I) - Report on field surveys and trial excavations on the Culmea Breaza - Maramures County (I).	163
Dan BĂCUȚ-CRIȘAN	Două brățări de la începutul perioadei medievale timpurii. Reinterpretări tipologice și cronologice / Two bracelets from the beginning of the Early Medieval period. Typological and Chronological reinterpretation.	189
Radu-Alexandru DRAGOMAN, Dan POP, Bogdan BOBÎNĂ, Marius ARDELEANU, Călin ȘUTEU, Ciprian ASTALOS, Vlad SĂSĂRAN	O arheologie a munților din Maramureș, România: cercetările din 2014 și 2015 / An archaeology of the Maramureș Mountains, Romania: the research from 2014 and 2015.	197
Radu-Alexandru DRAGOMAN	Epilog arheologic la jurnalul doctorului Jivago.	235

ISTORIE

Dan Constantin IFTIMI	Protopopiatul greco-catolic Vișeu: arondare, protopopi, competențe și realizări 1850-1905 / Greek Catholic Deanery Vișeu: Assignation, Archpriests, Skills and Achievements 1850-1905.	253
------------------------------	--	-----

- Marius CÂMPEANU** Vicarii greco-catolici ai Maramureșului între anii 1860 și 1917 / 269
The Greek Catholic Vicars of Maramureş between the years 1860 and 1917.
-

- Viorel RUSU** De la un regim la altul. Episcopia Greco-Catolică a Maramureșului în perioada 1944-1945 / From one regime to the next. The Greek-Catholic Bishopric of Maramureş in the period 1944-1945. 289
-

- Lucia POP** Cartea de aur a Afinăriei din Baia Mare / The Golden Book of the Baia Mare Refinery. 311
-

RECENZII ȘI PREZENTĂRI DE CĂRȚI

- Ancuța BOBÎNA** **Cristian VIRAG**, *Situl neolic Halmeu-Vamă*, 301 p. (151 p. text și 149 fig.), Editura Muzeului Sătmărean, 2015. 325
-

Prescurtări bibliografice / Bibliographische Abkürzungen / Bibliographical abbreviations 327

O arheologie a munților din Maramureş, România: cercetările din 2014 și 2015

RADU-ALEXANDRU DRAGOMAN, DAN POP, BOGDAN BOBÎNĂ, MARIUS ARDELEANU,
CĂLIN ȘUTEU, CIPRIAN ASTALOŞ, VLAD SĂSĂRAN

Cuvinte-cheie: Munți; Maramureş; materiale litice preistorice; ceramică „post-romană”; câmp de bătălie din secolul al XVIII-lea; structuri din Primul și Al Doilea Război Mondial; stâne abandonate; România.

Keywords: Mountains; Maramureş; prehistoric lithics; "post-Roman" pottery; battlefield from the 18th century; structures from the First and Second World Wars; abandoned sheepfolds; Romania.

Introducere

În regiunea locuită de păstorii Brokpa din Tibetul budist, zeii și zeițele își fac simțită prezența în vârfurile de munte abrupte și în lacurile adânci¹. Mediul înconjurător în care trăiesc este sacru, compus dintr-un zeu, reprezentat de un munte, stâncă sau un copac, și dintr-o zeiță, reprezentată de un lac, izvor sau un râu, care se cunună. Cele două părți componente ale spațiului sacru sunt confundate uneori cu părinții supranaturali ai eroului sau regelui, muntele reprezentând atât cerul și zeii săi, cât și lacul, regiunea subpământeană și zeitățile sale. Muntele influențează maniera de construcție a mormintelor regale și a palatelor. Totodată, muntele sacru, ca stâlp al omenirii, cortul și corpul uman sunt simbolic legate².

Cazul păstorilor Brokpa este unul dintre numeroasele exemple etnografice ce ilustrează în chip elocvent bogăția de semnificații și importanța rolurilor pe care munții le pot avea în viața oamenilor. Exact semnificațiile acordate munților și efectele prezenței acestora în viața comunităților din trecutul îndepărtat sau cel apropiat constituie obiectivele ultime ale demersului nostru arheologic³ demarat în anul 2012 în Maramureş, nordul României, în regiunea cuprinsă între confluența râului Vișeu cu Tisa la vest, Munții Rodnei la sud și Munții Maramureșului la est și la nord⁴ (fig. 1).

Regiunile înalte ale Maramureșului sunt aproape cu totul necunoscute din punct de vedere arheologic (fig. 2), motiv pentru care primul pas a fost acela de a iniția repertorierea sistematică a eventualelor situri și ruine. În urma unor vizite exploratorii și de verificare realizate în anul 2012, zonele alese spre cercetare au fost Pasul Prislop (1 414 m, ce face legătura între Maramureş și Bucovina), Vârful Geamănul (1 539 m, din Munții Maramureșului, la est de Pasul Prislop) și Vârful Pietrosu Rodnei (2 303 m, din Munții Rodnei – cei mai înalți din Maramureş)⁵.

Demersul nostru nu are o finanțare pe termen mediu sau lung asigurată, ci depinde în fiecare an de posibilitățile existente și de planurile de cheltuieli ale Muzeului de Istorie și Arheologie Maramureş din Baia Mare, singura sursă de finanțare de până acum. Totodată, cercetările sunt influențate și de componența colectivului, ce variază în funcție de obligațiile avute în cadrul instituțiilor de la care provine fiecare, cum ar fi alte activități de cercetare. Astfel, în anul 2013 nu am efectuat niciun fel de cercetări. În acest context, relațiile personale

¹ R. Haaland, G. Haaland 2011, 29.

² Ibidem.

³ Coordonat de Bogdan Bobină, Radu-Alexandru Dragoman și Dan Pop.

⁴ Dragoman et al. 2012.

⁵ Ibidem.

au avut un rol foarte important pentru demararea lucrărilor: spre exemplu, pe durata cercetărilor din vara anului 2014, prin bunăvoiețea Părintelui Stareț Pimen, am fost căzați la Mănăstirea „Sfântul Nicolae” din Baia Borsă; de asemenea, în total ni s-au alăturat patru voluntari, dintre care un arheolog. Cercetările din 2014 și 2015 au durat de fiecare dată aproximativ două săptămâni și s-au desfășurat în zona Pasului Prislop, zona Vârfului Geamănu și a posibilelor culoare de trecere din Maramureș spre Bucovina⁶ (fig. 3).

Cadrul geografic

În zilele noastre, în zonele cercetate sunt prezente două habitate majore: păsune montană și pădure de molid. Cel mai probabil întreaga zonă a pasului a fost acoperită de păduri de molid, care, în mare parte, au fost defrișate pentru a obține păsuni pentru animale. În anumite locuri păsunea sau pădurea este inundată de izvoare, terenul devenind mlăștinos, prin urmare și vegetația este diferită.

Conform unui istoric al vegetației Munților Maramureșului⁷, în timpul tranziției de la Tardiglaciul la Holocen vegetația din zona alpină este înlocuită de păduri dense în care pinul (*Pinus*), molidul (*Picea abies*), ulmul (*Ulmus*) și mesteacănul (*Betula*) au prevalat între 11 000 și 9 800 cal. BP. Potrivit diagramelor palinologice, elemente ale unei păduri mixte de foioase – stejar (*Quercus*), tei (*Tilia*), frasin (*Fraxinus*) și arțar (*Acer*) – apar la începutul Holocenului, după apariția ulmului, în jur de 10 800 cal. BP, în majoritatea regiunilor din Carpații României. Începând cu 10 500 cal. BP are loc o puternică expansiune a molidului, în schimb, între 9 800 și 9 000 cal. BP, datorită încălzirii climei, mesteacănul și pinul descresc. Primii indicatori antropogenici corespund perioadei 8 000-6 000 cal. BP și sunt reprezentați de *Cerealia*, *Secale* (secara), *Artemisia* (poate fi tarhon, pelin, peliniță), *Plantago* (pătlagină) și *Cannabis* (cânepe). În intervalul 8 000-7 050 cal. BP predominau în zonă pădurile dense de molid, alun (*Corylus avellana*), arin verde (*Alnus viridis*) și ulm, molidul fiind majoritar. Mai puțin reprezentat în diagrame este pinul. Arinului verde îi este favorabilă altitudinea de 1 600 m, în timp ce ulmul, stejarul, teiul și frasinul se află la altitudini mai mici. Primele înregistrări de continuitate ale carpenului (*Carpinus betulus*), prezent tot la altitudini mai mici, apar la cca. 6 100 cal. BP. Fagul (*Fagus sylvatica*) a concurat cu molidul, expansiunea sa începând în Munții Maramureșului la 5 110 cal. BP. Stabilirea bradului argintiu (*Abies alba*) în jurul altitudinii de 1 600 m a început între cca. 2 500-3 000 cal. BP (*ibidem*).

Pasul Prislop

Perieghezele au pornit de la locul în care am identificat în anul 2012 două piese litice, mai precis pe o părție de schi aflată în curs de amenajare⁸, și au dus la identificarea de materiale aparținând perioadei preistorice și de vestigii din Primul și cel de-Al Doilea Război Mondial.

Urme materiale preistorice

Plecând de la premisa că piesele din anul 2012 s-au scurs pe pantă după ce situl a fost deranjat sau chiar distrus odată cu amenajarea părției de schi, am extins zona de cercetare și am reușit să găsim alte piese litice, parte dintre ele în apropiere de cele din 2012, dar altele descoperite la o altitudine mai mare. Piese descoperite în punctul denumit de noi „Pârtia de schi” (fig. 4), la o altitudine cuprinsă între 1 395 și 1 456 m, sunt următoarele:

⁶ La cercetările de teren din anul 2014 au luat parte: Marius Ardeleanu, Bogdan Bobină, Raul Cardoș, Dragoș Conțiu, Radu-Alexandru Dragoman, Vlad Săsăran, Zamfir Șomcutean și Călin Șuteu; cu o singură excepție (Z.Ş.), la cercetările din anul 2015 au participat aceiași oameni, cărora li s-au adăugat Ciprian Astaloș și Dan Pop.

⁷ Fărcaș et al. 2013.

⁸ Dragoman et al. 2012; vezi mai jos.

- Lamă fragmentară, având păstrată partea proximală (**fig. 5: 1**). Dimensiuni: 22 x 21 x 3 mm. Fragmentul păstrat este de la o lamă destul de solidă, cioplită cu siguranță cu un percursor dur (bulbul lamei este foarte proeminent). Materia primă este probabil silexul de Prut, piesa este însă ușor patinată, ceea ce nu permite un diagnostic sigur la analiza cu ochiul liber. Dacă este într-adevăr silex de Prut, avem de-a face cu o materie primă importată. Punct GPS: N. 47.60595/E. 024.84756. Altitudine: 1 395 m.
- Lamă de mici dimensiuni, păstrând părțile proximală și mezială, confectionată probabil din gresie silicioasă (hornfels) (**fig. 5: 2**). Dimensiuni: 31 x 13 x 3 mm. Greutate: 2 gr. Punct GPS: N. 47.60594/E. 024.84758. Altitudine: 1 419 m.
- Lamă masivă confectionată probabil din gresie silicioasă (hornfels) (**fig. 5: 3**). Dimensiuni: 74 x 29 x 15 mm. Greutate: 32 gr. Punct GPS: N. 47.60596/E. 024.84744. Altitudine: 1 420 m.
- Lamă întreagă păstrând cortexul de-alungul uneia dintre laturi, confectionată probabil din gresie silicioasă (hornfels) (**fig. 5: 4**). Dimensiuni: 59 x 27 x 8 mm. Greutate: 17 gr. Punct GPS: N. 47.60585/E. 024.84706. Altitudine: 1 425 m.
- Lamă întreagă confectionată dintr-un jasp cu o textură foarte fină (**fig. 5: 5**). Dimensiuni: 34 x 22 x 3 mm. Greutate: 3 gr. Punct GPS: N. 47.60643/E. 024.84530. Altitudine: 1 435 m.
- Așchie completă, cu dimensiunile de 66 x 45 x 8 mm (**fig. 5: 6**). Materia primă este probabil locală, o gresie silicifiată (hornfels) provenită dintr-o sursă secundară, cel mai probabil dintr-un râu (piesa păstrează separat cortexul în partea distală, arătând că a fost cioplită dintr-un galet rulat de râu). Foarte probabil, pentru confectionarea așchiei a fost folosit un percursor dur. Piesa prezintă mici retușe de uzură. Punct GPS: N. 47.60595/E. 024.84756. Altitudine: 1 395 m.
- Așchie confectionată probabil din gresie silicioasă (hornfels) (**fig. 5: 7**). Dimensiuni: 53 x 42 x 8 mm. Greutate: 24 gr. Punct GPS: N. 47.60591/E. 024.34731. Altitudine: 1 424 m.
- Așchie confectionată dintr-o rocă de culoare neagră (**fig. 5: 8**). Dimensiuni: 44 x 19 x 8 mm. Greutate: 6 gr. Punct GPS: N. 47.60595/E. 024.84743. Altitudine: 1 419 m.
- Așchie confectionată probabil din silex de Prut (**fig. 5: 9**). Dimensiuni: 28 x 26 x 6 mm. Greutate: 5 gr. Punct GPS: N. 47.60598/E. 024.84756. Altitudine: 1 420 m.
- Așchie lamelară confectionată probabil din gresie silicioasă (hornfels) (**fig. 5: 10**). Dimensiuni: 78 x 40 x 10 mm. Greutate: 30 gr. Punct GPS: N. 47.60530/E. 024.84516. Altitudine: 1 456 m.
- Piesă corticală informă (spărtură) dintr-o rocă de culoare cenușiu deschis (**fig. 5: 11**). Dimensiuni: 54 x 33 x 20 mm. Greutate: 29 gr. Punct GPS: N. 47.60589/E. 024.84741. Altitudine: 1 422 m.
- Piesă informă (spărtură) dintr-o rocă de culoare neagră (**fig. 5: 12**). Dimensiuni: 28 x 23 x 13 mm. Greutate: 13 gr. Punct GPS: N. 47.60573/E. 024.84522. Altitudine: 1 447 m.
- Piesă informă dintr-o rocă de culoare neagră (**fig. 5: 13**). Dimensiuni: 48 X 28 X 13 mm. Greutate 16 gr. Punct GPS: N. 47.60570/E. 024.84515. Altitudine: 1 443 m.

O altă aglomerare de piese litice a fost descoperită în şaua dintre Tarniţa Tifa şi Vârful Coasta Plaiului, la o altitudine de peste 1 560 m, în punctul „*Stâna Gropsoare*” (**fig. 6**):

- Lamă retușată cu trunchieri retușate oblic la ambele capete, confectionată probabil din silex de Prut, ușor patinat (**fig. 7: 1**). Dimensiuni: 30 x 19 x 4 mm. Greutate: 3 gr. Punct GPS: N. 47.63096/E. 024.85366. Altitudine: 1 568 m.
- Nucleu de mici dimensiuni dintr-o rocă de culoare neagră (**fig. 7: 2**). Dimensiuni: 32 x 28 x 16 mm. Greutate: 16 gr. Punct GPS: N. 47.63154/E. 024.85502. Altitudine: 1569 m.
- Gratoar microlitic cioplit pe un fragment proximal de lamă sau așchie, confectionat dintr-o rocă de culoare neagră (**fig. 7: 3**). Dimensiuni: 15 x 15 x 5 mm. Greutate: 2 gr. Punct GPS: N. 47.63099/E. 024.85385. Altitudine: 1 575 m.

- Gratoar din silex, de culoare maro deschis (**fig. 7: 4**). Dimensiuni: 32 X 29 X 16 mm; Greutate: 12 gr. Punct GPS: N. 47.63090/E. 024.85367. Altitudine: 1 571 m.
- Aşchie confectionată probabil din silex de Prut, ușor patinat (**fig. 7: 5**). Dimensiuni: 45 x 31 x 7 mm. Greutate: 12 gr. Punct GPS: N. 47.63096/E. 024.85370. Altitudine: 1 567 m.
- Aşchie fragmentară dintr-o rocă de culoare neagră (**fig. 7: 6**). Dimensiuni: 26 x 20 x 5 mm. Greutate: 3 gr. Punct GPS: N. 47.63095/E. 024.85359. Altitudine: 1 565 m.
- Aşchie din rocă locală, posibil menilit (**fig. 7: 7**). Dimensiuni: 23 X 10 X 6 mm. Greutate: 2 gr. Punct GPS: N. 47.63110/E. 024.85397. Altitudine: 1 568 m.
- Aşchie din rocă locală, posibil menilit, de mici dimensiuni: 21 X 13 X 5 mm. Greutate: 2 gr. (**fig. 7: 8**). Punct GPS: N. 47.63089/E. 024.85360. Altitudine: 1 570 m.
- Aşchie din silex de culoare neagră de mici dimensiuni: 26 X 14 X 7 mm. Greutate: 2 gr. (**fig. 7: 9**). Punct GPS: N. 47.63092/E. 024.85373. Altitudine: 1 566 m.
- Aşchie din rocă locală de mici dimensiuni: 13 X 12 X 3 mm. Greutate sub un gram. (**fig. 7: 10**). Punct GPS: N. 47.63092/E. 024.85364. Altitudine: 1 557 m.
- Aşchie din rocă locală, posibil menilit, de mici dimensiuni: 11 X 8 X 3 mm. Greutate sub un gram (**fig. 7: 11**). Punct GPS: N. 47.63091/E. 024.85375. Altitudine: 1 560 m.
- Aşchie din rocă locală, cu urme de retușare pe ambele laturi (**fig. 7: 12**). Dimensiuni: 21 X 19 X 5 mm. Greutate: 2 gr. Punct GPS: N. 47.63152/E. 024.85514. Altitudine: 1 571 m.
- Bulgăre de materie primă (**fig. 7: 13**). Dimensiuni: 83 x 56 x 47 mm. Greutate: 271 gr. Punct GPS: N. 47.63103/E. 024.85362. Altitudine: 1 568 m.

Pieselete litice descoperite în punctele „*Pârtia de schi*” și „*Stâna Gropșoare*” pot fi atribuite provizoriu paleoliticului superior. În cazul descoperirilor de la „*Stâna Gropșoare*”, dat fiind microlitismul uneia dintre piese, ar putea fi vorba, tot cu titlu provizoriu, de o încadrare în paleoliticul superior târziu sau chiar în epipaleolitic/mezolitic. În lipsa unui număr mai mare de piese și mai ales a unor piese „tipice” este deocamdată imposibilă o încadrare cronologică și culturală mai precisă. Nu excludem întru totul dealtfel nici posibilitatea ca piesele respective sau o parte din ele să fie artefacte databile în preistoria recentă.

Vestigii din trecutul recent

În Pasul Prislop sunt prezente numeroase urme materiale ale conflictului militar, de la tuburi de cartușe și până la structuri de fortificație (**fig. 8**). Peisajul este presărat cu amprente ale diverselor amenajări (**fig. 9**). Vestigiile datează din cele două războaie mondiale. În anii Marelui Război, Pasul Prislop a devenit o componentă a liniei frontului dintre Imperiul Austro-Ungar și Imperiul Țarist, în timp ce în anii celui de-Al Doilea Război Mondial, zona a făcut parte din Linia Arpad, construită de forțele armate maghiare împotriva Uniunii Sovietice. Datorită densității acestor vestigii și a timpului limitat avut la dispoziție, doar o selecție din principalele categorii identificate a fost documentată mai detaliat.

- *Tranșee și cazemată*. Pe aproape toată lungimea sudică a dealului Poiana Prislopului (în treimea superioară) se află o tranșee (**fig. 10: 1**). Aceasta se prezintă azi sub forma unui sănț cu un mic val înspre partea de jos a dealului și are aproximativ 100 m lungime. Are o formă șerpuită iar din loc în loc prezintă deschizături de 1,2 - 1,5 m în care au funcționat puncte de tragere. În capătul estic al tranșeei s-a păstrat o structură de tragere din beton armat, cu ambraziune (**fig. 10: 2**). Punct GPS: N. 47.60808885/E. 24.84398338. Altitudine: 1 439 m.
- *Structură săpată în pământ, cu trei laturi* (**fig. 11**). Structură formată dintr-o terasare a pantei, având ca scop realizarea unui punct de tragere pe o platformă de pământ cu dimensiunile de 9,45 x 4,1 m. Pământul excavat pentru realizarea platformei a fost

depus pe trei din cele patru laturi ale structurii, fiind în acest fel supraînăltată. Punct GPS: N. 47.60764914/E. 24.84511502. Altitudine: 1 439 m.

- *Structură săpată în pământ, cu patru laturi* (fig. 12). O astfel de structură a fost formată dintr-o terasare a pantei, având ca scop realizarea unui punct de tragere pe o platformă de pământ aproape pătrată, cu dimensiunile de 4,2 x 4,82 m, orientată aproximativ nord-sud. Pământul excavat pentru realizarea platformei a fost depus în exterior, formând un „val” cu o lățime de 0,9 m. Pe mijlocul laturii sudice a platformei există o întrerupere de 0,8 m (punct de tragere sau intrare). Punct GPS: N. 47.60779121/E. 24.84573285. Altitudine: 1 443 m.
- *Structură cu podea din beton* (fig. 13). Platforma/podeaua din beton armat are formă dreptunghiulară, cu o latură lungă (nord-sud) de 6,4 m și o lățime de 4,7 m. Construcția a fost așezată pe o terasă amenajată, cu dimensiunile de 8,4 x 7,4 m. Dinspre latura sudică a platformei până la buza terasei pe care a fost amplasată există o distanță de 2 m. Punct GPS: N. 47.60780286/E. 24.8449727. Altitudine: 1 448 m.
- *Buncăre*. Cele mai multe sunt distruse, doar unul s-a păstrat aproape în întregime. Un astfel de buncăr din beton armat (fig. 14), de formă patrulateră, distrus parțial, era situat la est de Trecătoarea Prislopului, în extremitatea estică a șei de legătură dintre Dealul Strâmpuc și Vârful Bârjaba. Acoperișul a fost acoperit cu bitum. Are dimensiunile de 6,0 x 5,1 m, cu latura din față (intrarea) și părți ale acoperișului împrăștiate în jurul buncărului. Grosimea pereților păstrați ai buncărului sunt de 1,5 m. În fața lui se află un sistem de tranșee care făcea legătura între mai multe buncăre. Pe peretele din interior are o nișă dreptunghiulară (0,4 x 0,25 m), puțin adâncă, în care se mai păstrează încastrate două bucăți de lemn verticale (0,08 x 0,18 m). Punct GPS: N. 47.60776095/E. 24.86829425. Altitudine: 1 425 m.

Pe lângă tranșeele și structurile militare, am documentat mai multe clădiri ce nu pot fi atribuite în mod direct celor două războaie mondiale și nici vreunei alte perioade din trecutul recent/contemporan, dar în memoria locului, parte dintre ele sunt asociate cu Primul Război Mondial (fig. 15).

- *Construcție cu pereți din piatră* (fig. 16) situată pe o terasă amenajată, imediat inferioară. Are formă dreptunghiulară și orientarea nord-est – sud-vest. Fundația și elevația clădirii sunt păstrate în întregime, înălțimea maximă a zidului fiind de 2,85 m. Pe latura de nord și pe două treimi din latura vestică se păstrează „umărul” fundației, cu o lățime de 0,11 m. Clădirea a avut șase încăperi, azi păstrându-se doar patru dintre ele – doi din pereții interiori ai camerelor din partea vestică a clădirii nu s-au mai păstrat, fiind ridicăți din materiale perisabile (lemn). Grosimea zidurilor este variabilă. Cu excepția colțului sud-estic, unde camera situată în acest colț are un zid de 0,9 m lățime, întreaga construcție are o lățime a elevației de 0,56 – 0,60 m. Cei doi pereți de compartimentare interiori care nu s-au mai păstrat aveau, probabil, după grosimea fundației, 0,4 m. Construcția are păstrate patru locașuri pentru geamuri, două intrări exterioare și patru praguri (intrări) în interiorul ei, între camerele clădirii. Punct GPS: N. 47.60669108/E. 24.84292726. Altitudine: 1 416 m.
- *Fundație de clădire* (fig. 17) de formă dreptunghiulară din care se distinge vizibil primul strat de asize pe latura de nord și vest. Este orientată nord-est – sud-vest, iar înălțimea fundației, formată din pietre sparte prinse cu ciment amestecat cu pietriș, este de 0,4 m. Una din laturile lungi (vestică), singura păstrată vizibil în întregime, are 28,6 m. În partea de nord, aproximativ pe mijlocul laturii scurte, se poate observa pragul unei posibile intrări cu o lățime de 2,1 m. Întreaga structură este așezată pe o terasă amenajată, iar în prezent este aproape în întregime acoperită cu vegetație (mușchi). Punct GPS N. 47.60615079/E. 24.84326195. Altitudine: 1 429 m.
- *Fundație de clădire și elevație* (fig. 18). Este situată pe o terasă inferioară, amenajată. Are formă dreptunghiulară, orientată nord-est – sud-vest și o grosime a fundației de 0,5

- m. Structura are un hol pe latura lungă, estică, prin care se face accesul la cinci încăperi, dispuse una după alta, pe latura de est, având aceleași dimensiuni. Fundația, formată din pietre sparte prinse cu ciment amestecat cu pietriș, s-a păstrat în întregime; în partea sudică și estică nivelul acestoria se află la nivelul solului, iar în partea vestică și nordică are o înălțime de până la 1,2 m. În această parte se poate observa pe fața exterioară a fundației o tencuiială parțială, formată dintr-un ciment mai fin. În jumătatea nordică a fundației este vizibil și „umărul” acestoria, lat de 0,15 m. Pe toată partea superioară a zidului se observă un strat de ciment amestecat cu pietriș, nivelat, doavădă a faptului că această clădire se continua cu o suprastructură din lemn. Punct GPS N. 47.60610586/E. 24.84279466. Altitudine: 1 432 m.
- *Fundație de clădire cu elevație și trepte (fig. 19).* Ruinele aparțin unei clădiri dreptunghiulare așezată pe o terasă amenajată. Este orientată pe direcția nord-vest – sud-est și are, pe ambele laturi scurte, scări de acces cu o lungime de 1,8 m și o lățime a treptelor de 0,33 m. Clădirea a fost compartimentată, fiind azi vizibile urmele a doi pereți despărțitori. Lățimea fundației este de 0,53 m la exterior și 0,45 m la fundația interioară a pereților despărțitori. Înălțimea fundației pe latura lungă, sud-estică, este de 1,2 m, în timp ce pe latura opusă fundația este azi la nivelul solului. Putem presupune că elevația clădirii se continua cu bârne de lemn căptușite cu lut, deoarece pe toată lungimea fundației se pot observa numeroase fragmente de lemn carbonizat (provenind de la bârne groase) și bucățele de lut ars (chirpici). Punct GPS: N. 47.60801006/E. 24.84280044. Altitudine: 1 415 m.
 - *Fundații de clădiri cu intrare (fig. 20).* Una dintre ele are formă dreptunghiulară, din piatră spartă prinse cu ciment amestecat cu pietriș, cu dimensiunile de 7,3 x 5,7 m, orientată nord-sud. Pe latura sudică, aproape de colțul sud-estic, se află o platformă dreptunghiulară compusă din aceleași materiale, având dimensiunile de 2,45 x 2,3 m, reprezentând probabil intrarea în clădire. Grosimea fundației clădirii este de 0,3 m iar a platformei din colțul sud-estic de 0,16 m. Punct GPS: N. 47.60723088/E. 24.84501662. Altitudine: 1433 m. O a doua fundație înregistrată (fig. 21) are formă dreptunghiulară, este formată din pietre sparte, de dimensiuni mari (0,35-0,5 m), prinse cu ciment amestecat cu pietriș. Este orientată nord-vest – sud-est, cu dimensiunile de 26,6 x 5,1 m. În colțul sud-estic, pe latura lungă are un intrând de 1 x 6,8 m. Fundația clădirii are lățimea de 0,3 m. Punct GPS: N. 47.60727933/E. 24.84509507. Altitudine: 1 435 m.

Vârful Geamănul

Înainte de începerea cercetărilor noastre, în Muzeul Rădăcinilor, amenajat de un localnic, Ștefan Grec, în propria sa gospodărie din satul Vâlcănescu, se afla un vas preistoric, datând probabil din epoca târzie a bronzului (fig. 22): o ceașcă nedecorată, cu marginea dreaptă și îngroșată la exterior, corpul bitronconic, fundul drept și o toartă în bandă, cu secțiunea dreptunghiulară; pe unele porțiuni ale vasului se mai păstra urme din angoba brun-cărămizie; înălțimea era de 8 cm, diametrul gurii de 8 cm, diametrul fundului de 4 cm și diametrul maxim de 10,5 cm; în ruptură pasta avea culoare neagră-cenușie și macroscopic se putea observa că au fost folosite ca degrasant fragmente ceramice pisate⁹. Conform lui Ștefan Grec, vasul a fost descoperit și recuperat în anul 1986, cu ocazia lucrărilor la un drum forestier, amenajat în preajma Vârfului Geamănul (Ștefan Grec, com. pers., Vâlcănescu, 16 septembrie 2012). În anul 2015 am vorbit din nou cu Ștefan Grec, care ne-a întărit cele spuse anterior și ne-a condus până la baza drumului. Ceașca este menționată și în repertoriul arheologic al județului Maramureș, însă cu un alt loc de proveniență – la confluența râului

⁹ Dragoman et al. 2012, 220.

Bistrița Aurie cu Valea Șesul¹⁰. În orice caz, periegheza efectuată de noi în preajma Vârfului Geamănul nu a dat, deocamdată, niciun rezultat în ceea ce privește materialele preistorice. În schimb, au fost documentate ruinele unor stâne (fig. 23).

Periegheze efectuate pe traseul unor posibile culoare de trecere din Maramureş spre Bucovina

Stâna Dunca

În anul 2015 au fost efectuate o serie de periegheze pe traseele unor posibile culoare de trecere din Maramureş spre Bucovina, altele decât cel indicat de drumul național actual. În timpul unor cercetări efectuate pe un segment ce pornea din Pasul Prislop și ajungea în satul bucovinean Cârlibaba, în punctul denumit de noi „*Stâna Dunca*” (fig. 24), la o altitudine de 1 475 m, s-a găsit o lamă fragmentară din rocă locală de culoare neagră, posibil menilit, având dimensiuni de 1,4 x 1,1 x 0,5 cm și o greutate de sub un gram (fig. 25) (Punct GPS: N 47.65709/E 024.90781).

De asemenea, a fost documentată o stână abandonată, aflată într-un stadiu incipient de ruinare, compusă din două construcții vizibile și resturi de la altele (fig. 26). Prima construcție, orientată sud-nord, cu intrarea la sud, era ridicată pe un soclu de piatră fără liant, peste care au fost așezate grinzi de lemn. Pereții au fost realizati din lemn, iar șarpanta, tot din scânduri de lemn, a fost probabil acoperită cu tablă sau alt material care fie s-a degradat (lemn, mai greu de crezut, dar aşa este și staulul din apropiere), fie a fost furat (daca a fost de tablă sau alt material; o bucată de tablă se mai vede pe clădire, doar că poate să fi fost pusă în crăpăturile prin care ploua). Dimensiunile construcției erau de 4,10/4,20 m lățime x 9,60 m lungime. Înălțimea construcției de la tălpi la grinzi tavanului 2,26 m, iar de la tălpi la îmbinarea șarpantei - 3,62 m. Deschiderea șarpantei era de 4,80 m, iar lungimea de 11 m (din care 0,20 m la prispă și 1,20 m în partea opusă). Construcția avea două încăperi și un acoperiș în două ape, cu o mică prelungire a șarpantei pe latura vestică a încăperii dinspre nord. Construcția avea și o prispă pe latura sudică, înainte de intrare, realizată prin extinderea șarpantei spre sud; aceasta era podită și, de jur împrejur, era prevăzută cu mâna curentă din scânduri; pe scândurile dinspre intrare era sculptat, pe scânduri diferite (adică câte o literă pe câte o scandură), numele DUNCA; dimensiuni: 4 m lățime x 2,48 m lungime:

D	U	N	C	A
X				
I		N		

Inscriptia de pe scandurile prispei (înălțimea prispei: 1,10 m)

Intrarea în clădire se facea prin colțul sud-estic (dimensiuni ușă: 0,93 m), dar ușa nu se mai păstra. Prima încăpere, destinată, cel mai probabil, locuirii, avea dimensiuni de 4,20 m lățime și 3 m lungime, iar în peretele estic, imediat la intrare, o gaură pentru horn. Încăperea nu comunica cu cea dinspre nord. Ultima încăpere avea intrarea dinspre nord dispusă aproximativ la jumătatea lățimii odăii (înspre nord-est: 1,65 m, înspre nord-vest 1,55 m); foarte probabil, a fost folosită pentru adăpostirea animalelor.

Cea de a doua construcție era un staul, cel mai probabil de vite. Staulul era situat la 51 m sud-vest de prima construcție și era orientat nord-vest-sud-est, cu intrări pe ambele laturi scurte și cu încă o intrare pe latura lungă, nord-estică. Dimensiunile erau de 25 m lungime x 6,75 m lățime. Ușile/intrările de pe cele două laturi scurte erau dispuse pe mijloc și aveau dimensiunile de 3,15 m. Intrarea de pe latura lungă era amplasată la 4,15 m de colțul sud-

¹⁰ Kacsó 2011, vol. I, 279 și vol. II, 33; Kacso 2015, vol. I, 301, vol. II, XV, 26.

estic și avea deschiderea de 2,90 m. Staulul era ridicat pe un soclu de pietre fără liant, peste care erau așezate tâlpi de lemn; întreaga construcție era de lemn, cu grinzi intermediare. Înălțimea de la tâlpile construcției la grinzi era de 1,56 m, iar până la îmbinarea șarpantei – 4 m. Pereți despărțitori nu se mai păstra, astfel încât staulul avea aspectul unei hale mari, podite pe jos. Acoperișul în două ape era realizat din corni/căpriori, peste care era bătută scândură lungă, așezată de jos în sus, asemenea țiglelor.

Nu în ultimul rând, menționăm că și la „*Stâna Dunca*” am identificat structuri ce datează, probabil, din Al Doilea Război Mondial (fig. 27).

Podul Prelucilor

În iunie 2015, în apropiere de stâna actuală din Podul Prelucilor (fig. 28), la o altitudine de 1 568 m, am descoperit o piesă litică de culoare gri, posibil rocă locală, cu urme de retușare (fig. 29), având dimensiuni de 47 x 32 x 8 mm și o greutate de 10 gr.; punct GPS: N 47.62702/E. 024.86870.

Poiana Știol

Un alt segment cercetat este cel dintre Pasul Prislop și Poiana Știol (fig. 30). În acest din urmă loc, pe drumul de acces spre stânele de pe valea Bistricioara, construit probabil între 2013-2014, au fost descoperite două piese litice preistorice (fig. 31):

- Lamă din silex de Prut; dimensiuni: 4,3 x 2,9 x 0,9 cm; greutate: 6 gr.; punct GPS: N 47.58474/E 024.81599; altitudine 1527 m.
- Lamă de silex, cu urme de retușare; dimensiuni: 28 X 15 X 5 mm; greutate: 2 gr.; punct GPS: N 47.58480/E 024.81563; altitudine: 1 513 m.

Tot în punctul „*Poiana Știol*” au fost descoperite și o serie de fragmente ceramice dificil de încadrat din punct de vedere cronologic, catalogate drept „post-romane” (fig. 32):

- Fragment de buză vas, lucrat la roată, de culoare cenușie; punct GPS: N 47.58582/E 024.81988; altitudine: 1 505 m.
- Un fund de vas din 3 fragmente, lucrat la roată, din pastă de culoare cenușie, cu angobă de culoare închis-cenușie și un diametru de 14 cm; punct GPS: N 47.58456/E 024.81623; altitudine: 1 522 m.
- Fund de vas din cinci fragmente lucrate la roată, de culoare cenușie, angobă cenușiu-închis și diametrul de 14 cm; punct GPS N 47.58743/E 024.80914; altitudine 1 552 m.

Cu ocazia cercetărilor efectuate pe acest traseu au mai fost documentate câteva ruine aparținând unor stâne abandonate (fig. 33).

Câmp de bătălie din secolul al XVIII-lea

În anul 1717, nu departe de Pasul Prislop, a avut loc o bătălie cu tătarii, în urma căreia a luat sfârșit ultima mare invazie a acestora. Memoria evenimentului este păstrată nu doar de documentele vremii, ci și de un monument memorial contemporan. Chiar și unele inițiative locale, cum este Hanul Tătarilor, apeleză la evenimentele din 1717. Însă, locul semnalat de monumentul memorial nu corespunde cu cel indicat pe hărțile josephine. Pe planșa XXXVII - Secțiunea IV din zona orașului Borșa, sunt indicate trei Wachthaus-uri cu rol de apărare a regiunii (fig. 34). Conform hărților josephine, două dintre ele erau amplasate la ieșirea din Borșa, spre Pasul Prislop, pe valea Vișeu, și o a treia în zona actualei Baia Borșa, pe valea Cisla. În anul 2014, am vizitat pentru prima dată zona în care s-au petrecut evenimentele din 1717, cu intenția de a încerca în viitor să identificăm câmpul de luptă și structurile asociate.

Perspective

Zonele Pasului Prislop și a Vârfului Geamănul ar trebui în continuare investigate în vederea identificării de noi situri arheologice. În plus, toate locurile în care au fost descoperite repetat materiale preistorice și/sau „post-romane” trebuie revizitate: punctul „*Pârtia de schi*”, pentru a identifica situl din care provin piesele, dacă acesta nu a fost între timp distrus cu totul; punctele „*Stâna Gropșoare*” și „*Poiana Știol*”, pentru a efectua carote și un sondaj (sau mai multe) care să precizeze natura contextului. Ar trebui revizitate și punctele „*Stâna Dunca*” și „*Podul Prelucrilor*” pentru a lămuri prezența pieselor preistorice singulare descoperite acolo. Sursele de materie primă ale pieselor descoperite până acum trebuie, de asemenea, determinate.

O atenție aparte merită cercetarea zonei în care au avut loc evenimentele din 1717, în vederea identificării de eventuale urme materiale. Cercetările de teren propriu-zise ar trebui completate de studierea culturii materiale contemporane asociate într-un fel sau altul cu amintirea invaziei tătare: monumentul memorial, Hanul Tătarilor, indicatoare rutiere etc.

În ceea ce privește urmele materiale din trecutul recent, ar trebui realizat un repertoriu al vestigiilor asociate războiului și efectuate o serie de săpături arheologice în structuri diferite – clădiri, buncăre și cazemate, tranșee etc. Unele dintre structurile militare ar putea fi restaurate și incluse într-un muzeu, cum este cazul, de pildă, Muzeului Liniei Arpad din Koločava, Ucraina. Din păcate, în România, ruinele celor două războaie mondiale au fost trecute cu vederea de cercetarea arheologică și de politicile de patrimoniu¹¹, iar legislația actuală nu le include în categoria siturilor sau a monumentelor arheologice sau istorice; drept urmare, considerăm necesară modificarea legislației pentru a proteja și astfel de ruine. Totodată, documentarea ruinelor corespunzătoare unor ocupații tradiționale trebuie continuată și pusă în relație cu mărturiile ciobanilor și ale localnicilor.

Nu în ultimul rând, ne-am dori ca documentarea ruinelor să fie dublată de realizarea de fotografii artistice, picturi și înregistrări filmate care să surprindă diversele aspecte ale personalității acelor munți ce fac obiectul cercetării noastre.

Mulțumiri

Dorim să ne exprimăm recunoștință față de obștea Mănăstirii „Sfântul Nicolae” din Baia Borșa și față de obștea Mănăstirii Prislop, pentru ospitalitate, și față de Părintele Marius Cătană, pentru ajutorul acordat. Totodată, le mulțumim tuturor celor care au participat la cercetările de teren din 2014 și 2015.

¹¹ Dragoman, Oanță-Marghitu 2013, 185-198.

Referințe bibliografice

- Dragoman, Oanță-Marghitu 2013 R.-Al. Dragoman, S. Oanță-Marghitu, *Arheologie și politică în România*, BiblMarm 4, Baia Mare, 2013.
- Dragoman et al. 2012 R.-Al. Dragoman, D. Pop, B. Bobînă, C. Astaloș, *O arheologie a munților din Maramureș, România: preliminarii*, Marmatia 10, 2012, 217-225.
- Fărcaș et al. 2013 S. Fărcaș, I. Tanțău, M. Mîndrescu, B. Hurdu, *Holocene vegetation history in the Maramures Mountains (Northern Romanian Carpathians)*, Quaternary International, 293, 2013, 92-104.
- R. Haaland, G. Haaland 2011 R. Haaland, G. Haaland, *Landscape*, în T. Insoll (ed.), *Oxford handbook of the archaeology of ritual and religion*, Oxford, 2011, 24-37.
- Kacsó 2011 C. Kacsó, *Repertoriul arheologic al județului Maramureș*, 2 vol., Baia Mare, 2011.
- Kacsó 2015 C. Kacsó, *Repertoriul arheologic al județului Maramureș*, 2 vol., Ediția a II-a, revăzută și adăugită, Baia Mare, 2015.

Lista ilustrației / List of illustrations:

Fig. 1. Hartă a Maramureșului cu zona aleasă spre cercetare (harta: Bogdan Bobînă).

Fig. 1. Map of the Maramureş region with the area chosen for research (map: Bogdan Bobînă).

Fig. 2. Hartă cu descoperirile arheologice din arealul ales spre cercetare: 1. Crasna Vișeului; 2. Petrova; 3. Leordina; 4. Vișeu de Jos și Vișeu de Sus; 5. Poienile de sub Munte; 6. Moisei; 7. Baia Borșa; 8. Borșa; 9. Vârful Geamănul (harta: Bogdan Bobînă).

Fig. 2. Map with the archaeological discoveries from the area chosen for research. 1. Crasna Vișeului; 2. Petrova; 3. Leordina; 4. Vișeu de Jos și Vișeu de Sus; 5. Poienile de sub Munte; 6. Moisei; 7. Baia Borșa; 8. Borșa; 9. Vârful Geamănul (map: Bogdan Bobînă).

Fig. 3. Hartă cu descoperirile menționate în text: cercuri - piese litice; romburi - ceramică; pătrate - structuri din perioada războaielor mondiale; triunghiuri - stâne abandonate (harta: Bogdan Bobînă).

Fig. 3. Map with the discoveries mentioned in the text: circles - lithics; diamonds - pottery; squares - structures from the world wars; triangles - abandoned sheepfolds (map: Bogdan Bobînă).

Fig. 4. „Pârtia de schi”, iunie 2014 (foto: Radu-Alexandru Dragoman).

Fig. 4. The „Pârtia de schii”, June 2014 (photo: Radu-Alexandru Dragoman).

Fig. 5. Piezele litice recuperate în 2012, 2014 și 2015 din zona „Pârtiei de schi” (foto: Zamfir Șomcutean).

Fig. 5. Lithic pieces recovered in 2012, 2014 and 2015 from the „Pârtia de schii” area (photo: Zamfir Șomcutean).

Fig. 6. „Stâna Gropșoare”, noiembrie 2014 (foto: Bogdan Bobînă).

Fig. 6. „Stâna Gropșoare”, November 2014 (photo: Bogdan Bobînă).

Fig. 7. Piezele litice descoperite în 2012, 2014 și 2015 la „Stâna Gropșoare” (foto: Zamfir Șomcutean).

Fig. 7. Lithic pieces recovered in 2014 and 2015 from „Stâna Gropșoare” (photo: Zamfir Șomcutean).

Fig. 8. Pasul Prislop, iunie 2014; urme materiale ale războiului: (1) tub de cartuș; (2) tranșee și ruinele unui buncăr (foto: Călin Șuteu).

Fig. 8. Prislop Pass, June 2014: material traces of the war: (1) cartridge case; (2) trenches and ruins of a bunker (photo: Călin Șuteu).

Fig. 9. Pasul Prislop, iunie 2014; amenajări săpate în pământ (foto: Călin Șuteu).

Fig. 9. Prislop Pass, June 2014: structures dug into the soil (photo: Călin Șuteu).

Fig. 10. Pasul Prislop, iunie 2014: tranșee și cazemată (foto: Radu-Alexandru Dragoman).

Fig. 10. Prislop Pass, June 2014: trenches and blockhouse (photo: Radu-Alexandru Dragoman).

Fig. 11. Pasul Prislop, iunie 2014: structură săpată în pământ, cu trei laturi (foto: Radu-Alexandru Dragoman).

Fig. 11. Prislop Pass, June 2014: structure dug into the soil, with three sides (photo: Radu-Alexandru Dragoman).

Fig. 12. Pasul Prislop, iunie 2014: structură săpată în pământ, cu patru laturi (foto: Radu-Alexandru Dragoman).

Fig. 12. Prislop Pass, June 2014: structure dug into the soil, with four sides (photo: Radu-Alexandru Dragoman).

Fig. 13. Pasul Prislop, iunie 2014: structură cu podea din beton (foto: Radu-Alexandru Dragoman).

Fig. 13. Prislop Pass, June 2014: structure with concrete floor (photo: Radu-Alexandru Dragoman).

Fig. 14. Pasul Prislop, iunie 2014: buncăr distrus (foto: Radu-Alexandru Dragoman).

- Fig. 14.** Prislop Pass, June 2014: destroyed bunker (photo: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 15.** Pasul Prislop, iunie 2014: imagine aeriană a ruinelor construcțiilor (foto: Călin Șuteu).
- Fig. 15.** Prislop Pass, June 2014: aerial image with the ruins of buildings (photo: Călin Șuteu).
- Fig. 16.** Pasul Prislop, iunie 2014: construcție cu pereți din piatră (foto: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 16.** Prislop Pass, June 2014: building with stone walls (photo: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 17.** Pasul Prislop, iunie 2014: fundație de clădire (foto: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 17.** Prislop Pass, June 2014: building foundation (photo: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 18.** Pasul Prislop, iunie 2014: fundație de clădire și elevație (foto: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 18.** Prislop Pass, June 2014: building foundation and elevation (photo: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 19.** Pasul Prislop, iunie 2014: fundație de clădire, elevație și trepte (foto: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 19.** Prislop Pass, June 2014: building foundation, elevation and steps (photo: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 20.** Pasul Prislop, iunie 2014: fundație de clădire cu intrare (foto: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 20.** Prislop Pass, June 2014: building foundation with entrance (photo: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 21.** Pasul Prislop, iunie 2014: fundație de clădire cu intrare (foto: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 21.** Prislop Pass, June 2014: building foundation with entrance (photo: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 22.** Ceașcă datând, probabil, din epoca târzie a bronzului descoperită în apropiere de Vârful Geamănul (după Dragoman et al. 2012, Fig. 5).
- Fig. 22.** Cup dated probably in the late Bronze Age, discovered close to the Geamănul Peak (after Dragoman et al. 2012, Fig. 5).
- Fig. 23.** Vârful Geamănul, iunie 2015: ruinele unei stâne (foto: Dan Pop).
- Fig. 23.** Geamănul Peak, June 2015: ruins of a sheepfold (photo: Dan Pop).
- Fig. 24.** „*Stâna Dunca*”, iunie 2015 (foto: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 24.** „*Stâna Dunca*”, June 2015 (photo: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 25.** Piesă preistorică descoperită la „*Stâna Dunca*” (foto: Zamfir Șomcutean).
- Fig. 25.** Prehistoric piece discovered at „*Stâna Dunca*” (photo: Zamfir Șomcutean).
- Fig. 26.** „*Stâna Dunca*”, iunie 2015: stână abandonată (foto: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 26.** „*Stâna Dunca*”, June 2015: abandoned sheepfold (photo: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 27.** „*Stâna Dunca*”, iunie 2015: structură datând, probabil, din Al Doilea Război Mondial (foto: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 27.** „*Stâna Dunca*”, June 2015: structure dating probably from Second World War (photo: Radu-Alexandru Dragoman).
- Fig. 28.** „*Podul Prelucilor*”, iunie 2015 (foto: Călin Șuteu).
- Fig. 28.** „*Podul Prelucilor*”, June 2015 (photo: Călin Șuteu).
- Fig. 29.** Piesă preistorică descoperită la „*Podul Prelucilor*” (foto: Zamfir Șomcutean).
- Fig. 29.** Prehistoric piece discovered at „*Podul Prelucilor*” (photo: Zamfir Șomcutean).
- Fig. 30.** „*Poiana Știol*”, noiembrie 2015 (foto: Călin Șuteu).
- Fig. 30.** „*Poiana Știol*”, November 2015 (photo: Călin Șuteu).
- Fig. 31.** Pieze litice descoperite la „*Poiana Știol*” (foto: Zamfir Șomcutean).
- Fig. 31.** Lithic pieces discovered at „*Poiana Știol*” (photo: Zamfir Șomcutean).
- Fig. 32.** Fragmente ceramice descoperite la „*Poiana Știol*” (foto: Zamfir Șomcutean).

Fig. 32. Pottery fragments discovered at „*Poiana Știol*” (photo: Zamfir Șomcutean).

Fig. 33. „*Poiana Știol*”, iunie 2015: ruinele unei stâne (foto: Dan Pop).

Fig. 33. „*Poiana Știol*”, June 2015: ruins of a sheepfold (photo: Dan Pop).

Fig. 34. Hartă josephină pe care este indicat locul bătăliei cu tătarii din 1717.

Fig. 34. Josephine map on which is indicated the place where the 1717 battle with the Tatars took place.

An archaeology of the Maramureş Mountains, Romania: the surveys from 2014 and 2015

(Abstract)

The high areas of the Maramureş (north Romania) are almost unknown archaeologically, reason for what, in 2012, starting with some exploratory visits, we initiated a research of which ultimate purpose is the understanding of the meanings people gave to mountains and the effects of mountains' presence in the lives of the communities from the distant as well as the recent past (Dragoman et al. 2012). For this purpose, as a first step, we decided to systematically record the eventual sites and ruins from three areas from eastern Maramureş – the Prislop Pass (1414 m asl, linking Maramureş and Bukowina), the Geamănu Peak (1539 m asl, in Maramureş Mountains, east of Prislop Pass) and the Pietrosu Rodnei Peak (2303 m asl, in Rodnei Mountains – the highest mountains from Maramureş). The investigations from 2014 and 2015 took place in the Prislop Pass, the area of the Geamănu Peak and the potential passageways linking Maramureş to Bukowina. The surveys resulted in the discovery of three prehistoric sites, a place with pottery fragments difficult to be assigned chronologically ("post-Roman"), numerous material traces associated very probably to the First and the Second World Wars, and several abandoned sheepfolds.

Radu-Alexandru DRAGOMAN
Institutul de Arheologie "Vasile Pârvan", Bucureşti
al_dragoman@yahoo.com

Dan POP
Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș
dannpopp@gmail.com

Bogdan BOBÎNĂ
Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș
bghbobina@gmail.com

Marius ARDELEANU
Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș
ardeleanumarius@yahoo.com

Călin ȘUTEU
Școala Doctorală de Istorie
Universitatea "1 Decembrie" din Alba Iulia
suteu.calin@gmail.com

Ciprian ASTALOŞ
Muzeul Județean Satu Mare
Institute of Archaeology, University College London, United Kingdom
astalos_ciprian@yahoo.com

Vlad SĂSĂRAN
Asociația Heidenröslein Baia Mare
rotter_ov_yggdrasill@yahoo.no

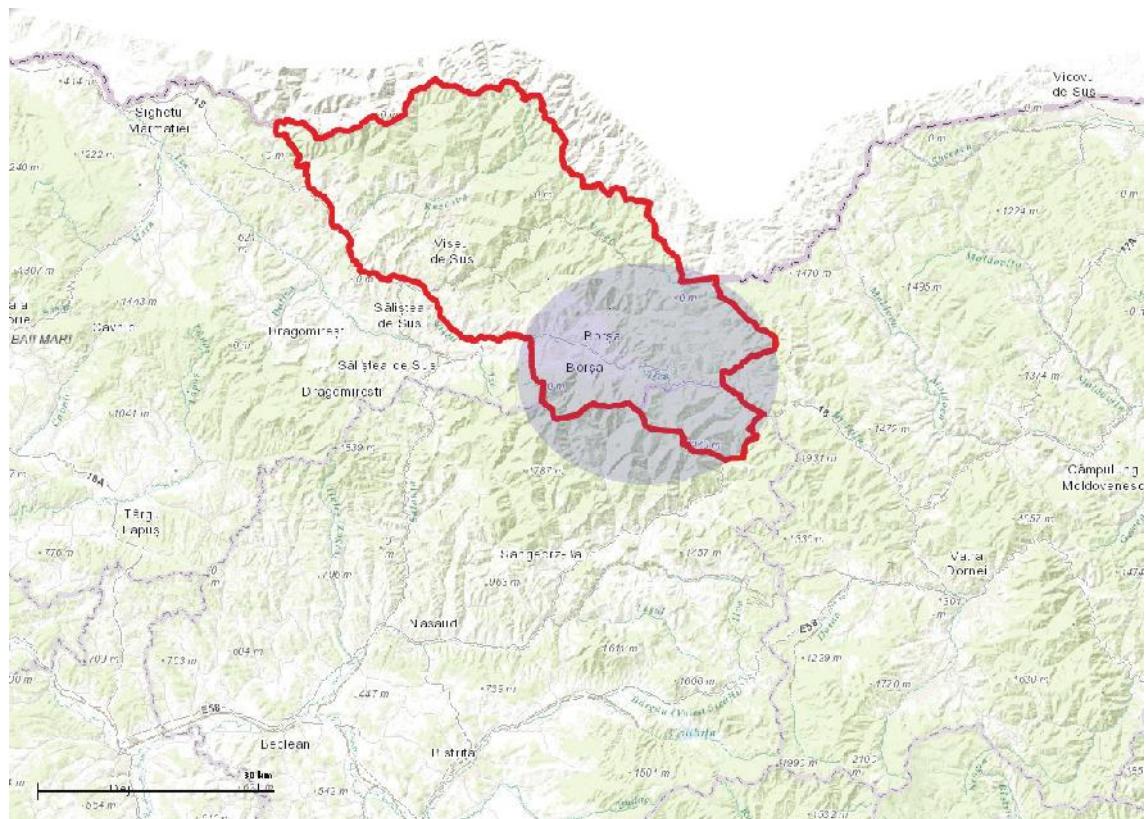

Fig. 1

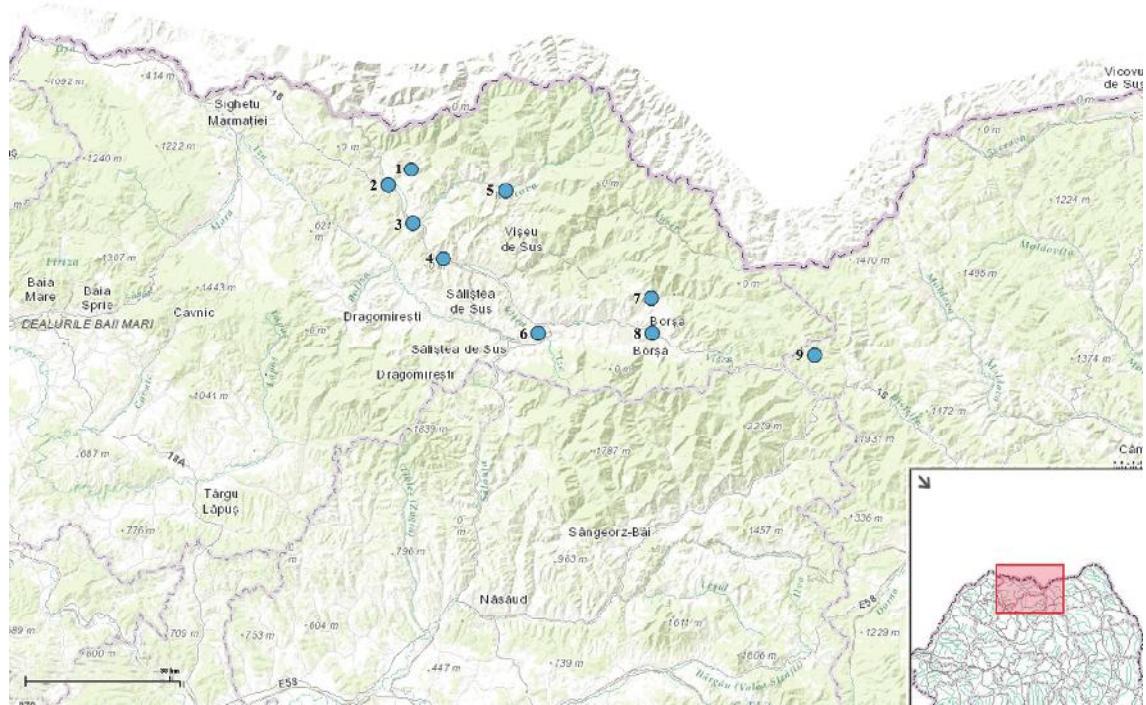

Fig. 2

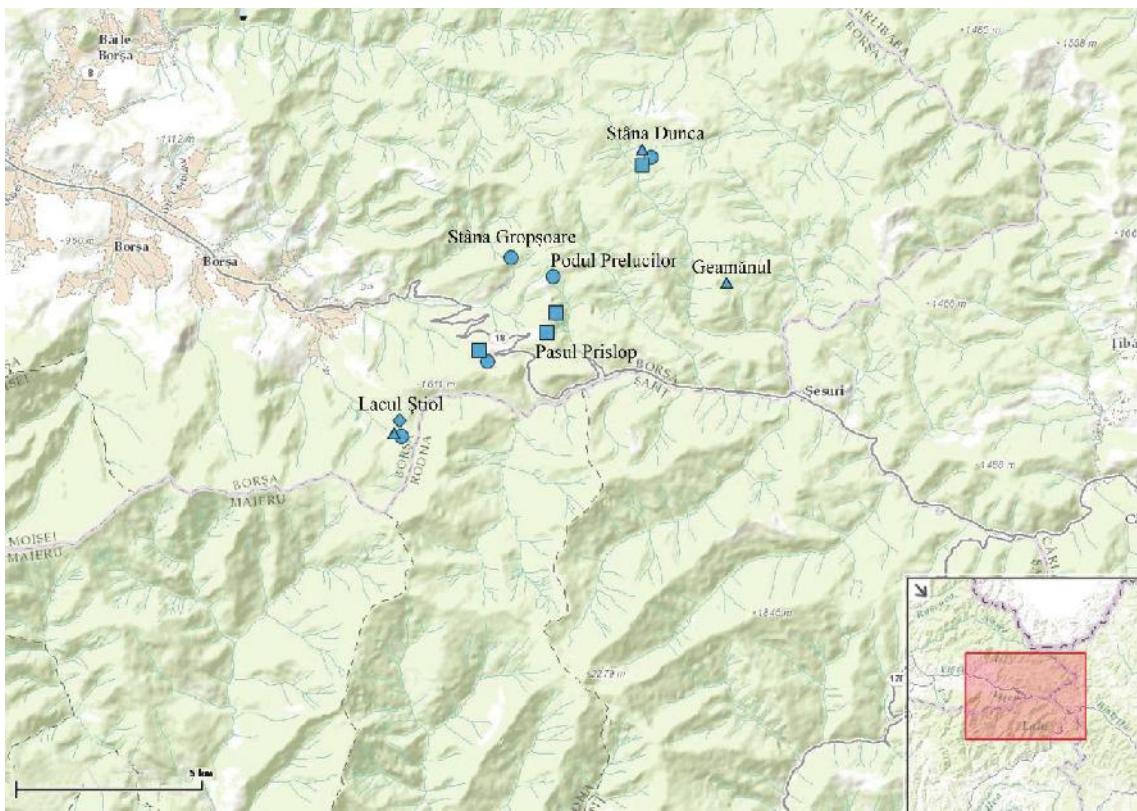

Fig. 3

Fig. 4

Fig. 5

Fig. 6

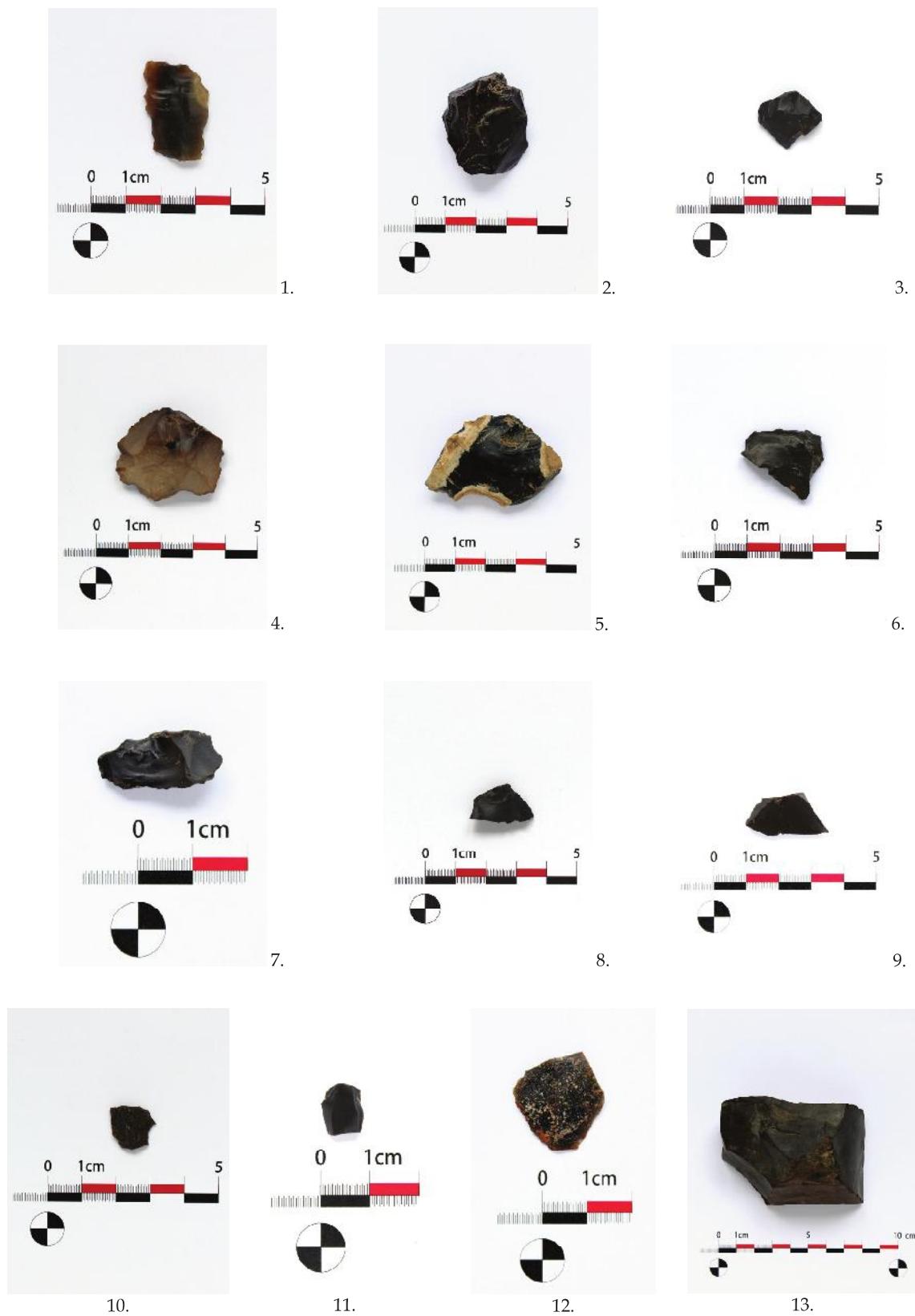
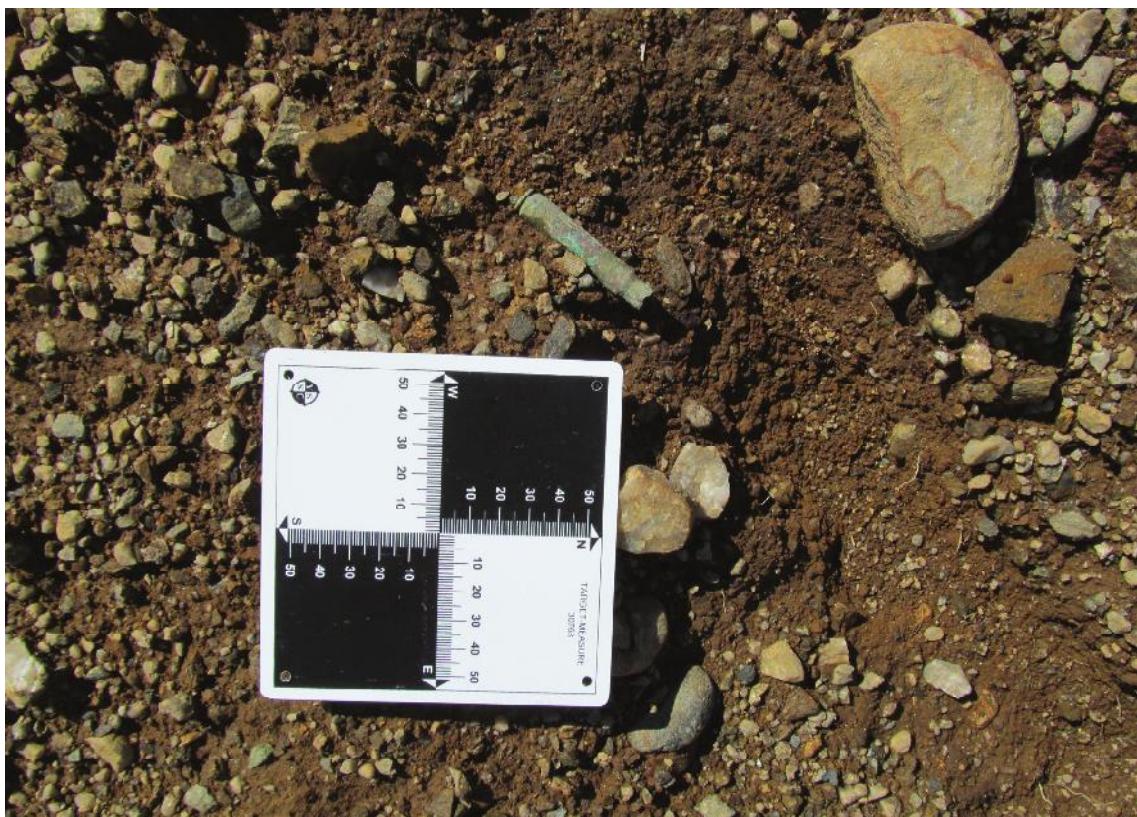

Fig. 7

1.

2.

Fig. 8

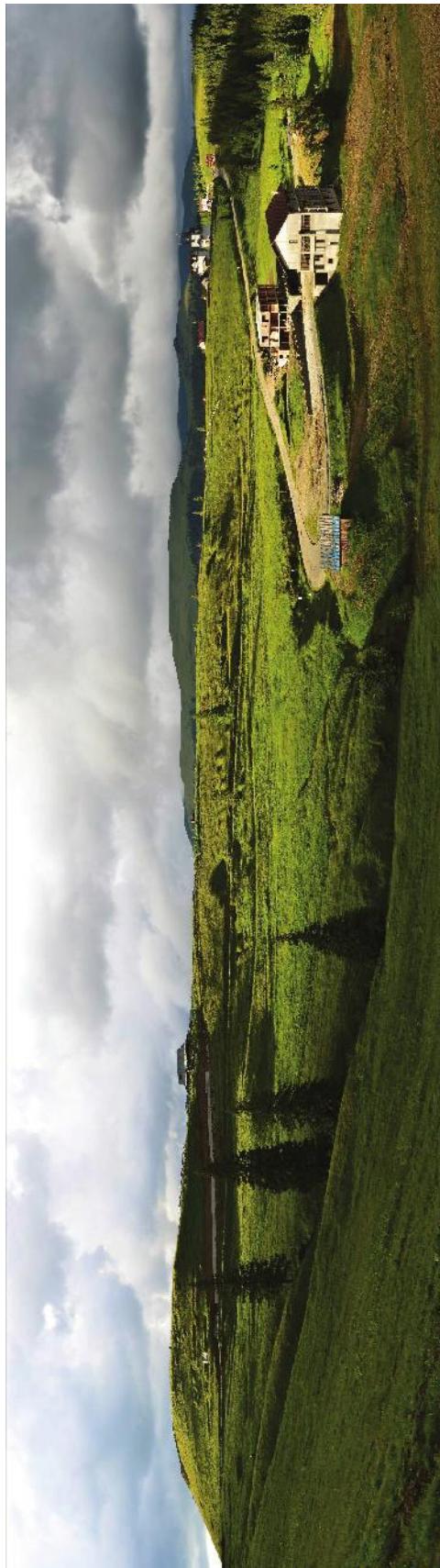

Fig. 9

1.

2.

Fig. 10

Fig. 11

Fig. 12

Fig. 13

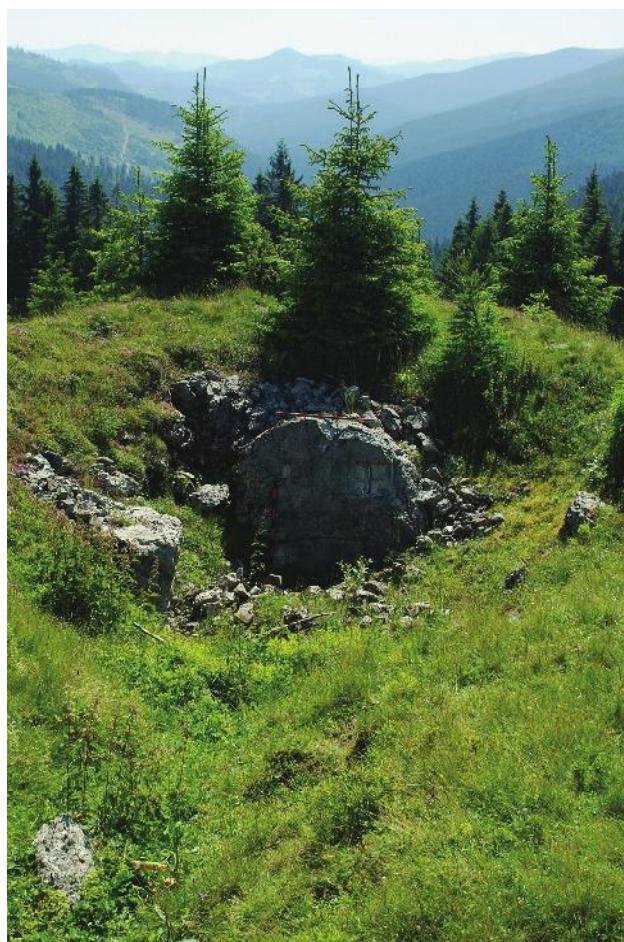

Fig. 14

Fig. 15

Fig. 16

Fig. 17

Fig. 18. 1

Fig. 18. 2

Fig. 19

Fig. 20

Fig. 21

Fig. 22

Fig. 23. 1

Fig. 23. 2

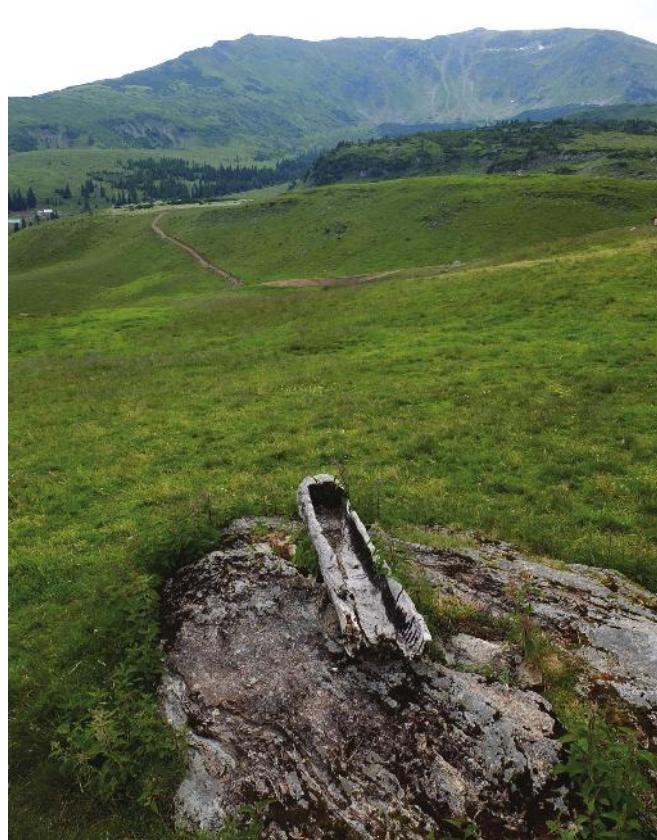

Fig. 23. 3

Fig. 24

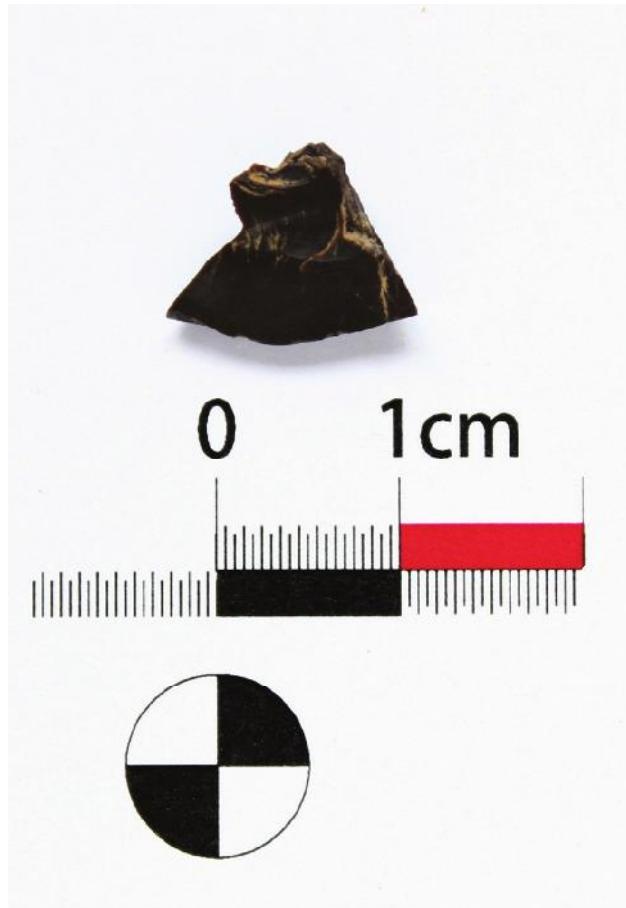

Fig. 25

Fig. 26. 1

Fig. 26. 2

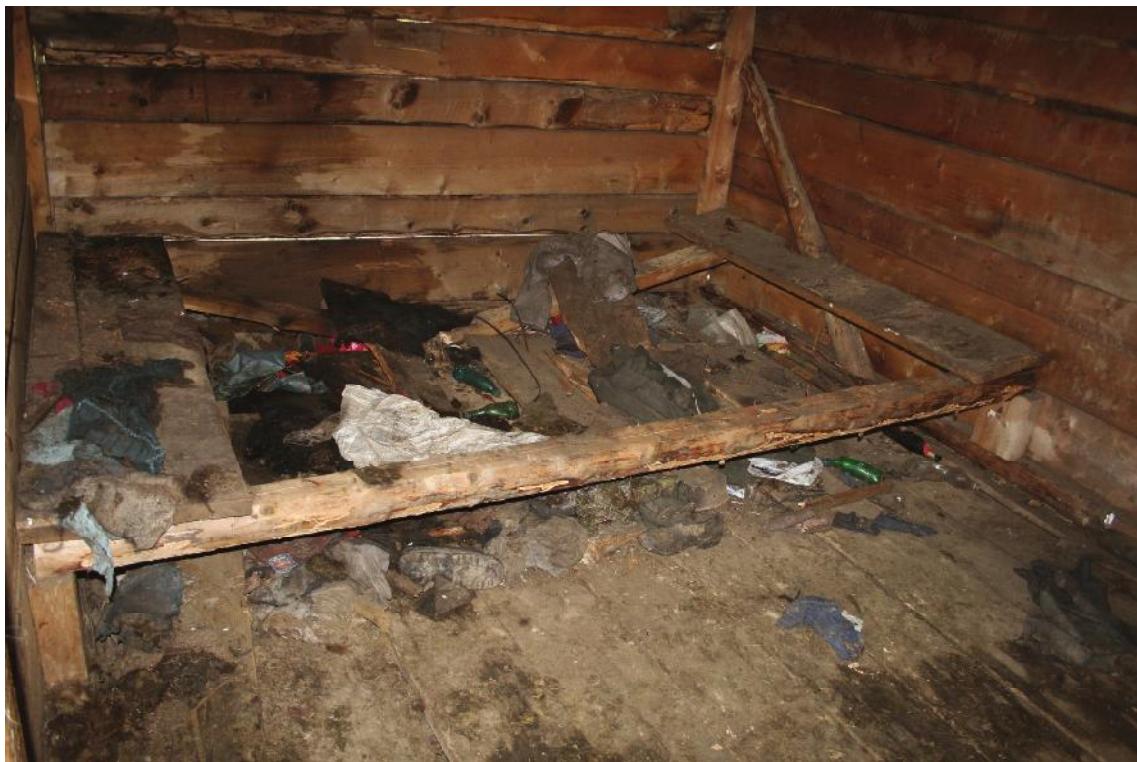

Fig. 26. 3

Fig. 26. 4

Fig. 26. 5

Fig. 26. 6

Fig. 27

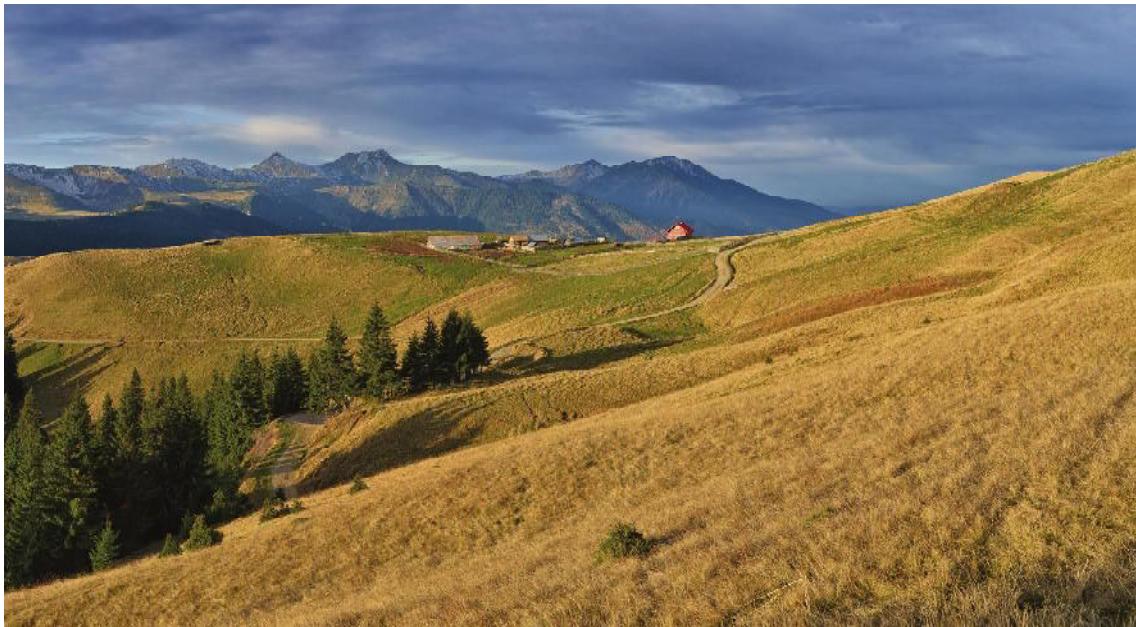

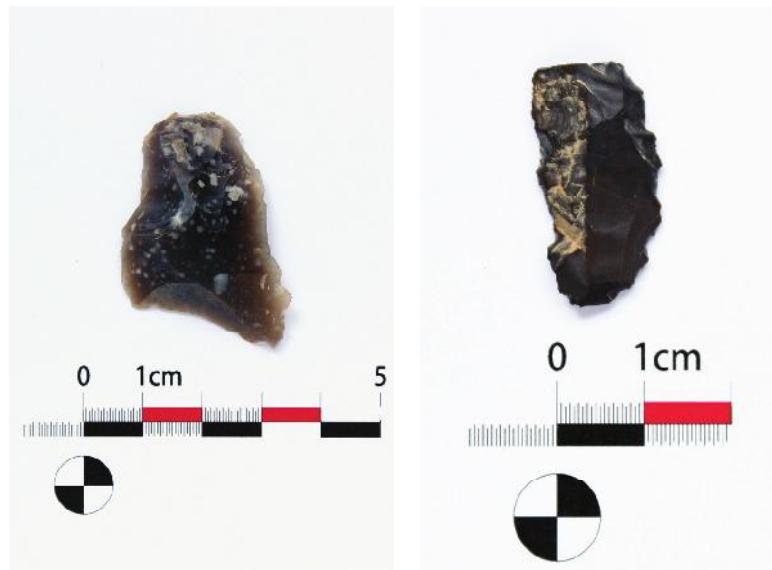
Fig. 28

Fig. 29

Fig. 30

1.
Fig. 31

2.

1.

2. a

2. b

3.
Fig. 32

Fig. 33

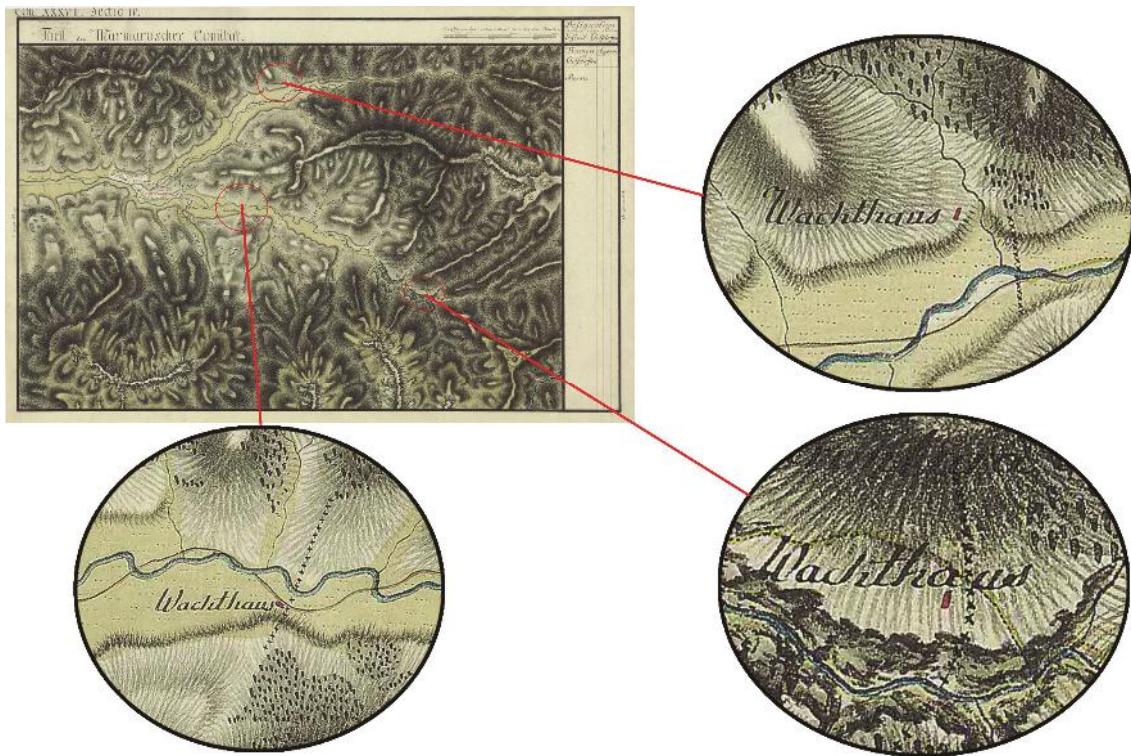

Fig. 34

Prescurtări bibliografice - Bibliographische Abkürzungen - Bibliographical abbreviations

AAASzeged	Acta Antiqua et Archaeologica. Acta Universitatis de Attila József Nominatae , Szeged
ActaArchCarpathica	Acta Archaeologica Carpathica. Polska Akademia Nauk Komisja Archeologiczna. Oddział w Krakowie
ActaArchHung	Acta Archaeologica Academiae Scientiarum Hungaricae. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest
ActaMN	Acta Mvsei Napocensis. Muzeul Național de Istorie a Transilvaniei, Cluj-Napoca
ActaMusAp	Acta Mvsei Apvlensis. Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia
ActaMuseiMaram	Acta Mvsei Maramorosiensis. Muzeul Maramureșului, Sighetu Marmației
Aluta	Aluta. Muzeul Național Secuiesc, Sfântu Gheorghe / Székely Nemzeti Múzeum, Sepsiszentgyörgy
Amiculu Scólei	Amiculu Scólei fóia pentru naintarea invetiamantului si a educatiunei la Romani, Sibiu
AnBan	Analele Banatului. Muzeului Banatului, Timișoara
Angustia	Angustia. Muzeul Național al Carpaților Răsăriteni, Sfântu Gheorghe
Apulum	Apvlvm. Muzeul Național al Unirii, Alba Iulia
ArchAdriatica	Archaeologia Adriatica. Sveučilište u Zadru. Odjel za arheologiju, Zadar
Archaeoslavica	Archaeoslavica. Instytut Archeologii Uniwersytetu Jagiellonskiego, Kraków
ArchBulg	Archaeologia Bulgarica. National Institute of Archaeology with Museum. Bulgarian Academy of Sciences , Sofia
ArchÉrt	Archaeologiai Értesítő. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest
ArchPolona	Archaeologia Polona. Instytut Historii Kultury Materialnej. Polska Akademia Nauk, Warszawa
ArchRomanica	Archaeologia Romanica. Academina Română, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Bucureşti
ArchRozhl	Arheologické Rozhledy. Archeologický ústav. Akademie věd České republiky, Praha
ArhMold	Arheologia Moldovei. Academia Română, Institutul de Arheologie, Iași
ArhVestnik	Arheološki vestnik. Slovenska akademija znanosti in umetnosti, Ljubljana

Balcanoslavica	Balcanoslavica. Institut za Staroslovenska Kultura, Prilep / Beograd
BiblIHR	Bibliotheca Historica Romaniae. Academia Română, Bucureşti
BiblMarm	Bibliotheca Marmatia. Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Baia Mare
BiblSept	Bibliotheca Septemcastrensis. Institutul pentru Cercetarea Patrimoniului Cultural Transilvanean în Context European, Sibiu
BiblThrac	Bibliotheca Thracologica. Institutul Național Român de Tracologie, Bucureşti. Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Bucureşti
BullExpArch	Bulletin of Experimental Archaeology. Department of Adult Education, University of Southampton
CCDJ	Cultură și Civilizație la Dunărea de Jos. Muzeul Dunării de Jos, Călărași
CercArch	Cercetări Arheologice. Muzeul Național de Istorie a României, Bucureşti
Crisia	Crisia. Muzeului Ţării Crișurilor, Oradea
CronCercArh	Cronica cercetărilor arheologice. Ministerul Culturii, Institutul Național al Patrimoniului, Bucureşti
Dacia / Dacia N.S.	Dacia. Recherches et Découvertes Archéologiques en Roumanie, Bucureşti; Dacia N.S. Revue d'Archéologie et d'Histoire Ancienne. Academia Română, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, Bucureşti
Dolgozatok	Dolgozatok az Erdélyi Múzeum Érem és Régiségtrárából, Új Sorozat, Kolozsvár
EphemNap	Ephemeris Napocensis. Academia Română, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca
euroREA	EXARC Journal online. http://journal.exarc.net/ Netherland
FAH	Fontes Archeologici Hungariae, Budapest
FileIst	File de Istorie. Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, Bistrița
FolArch	Folia Archaeologica. Magyar Nemzeti Múzeum – Történeti Múzeum, Budapest
Hesperia	Hesperia. American School of Classical Studies at Athens, Princeton
JAMÉvk	A Nyíregyházi Jósa András Múzeum Évkönyve. Jósa András Múzeum, Nyíregyháza
Marisia	Marisia. Muzeul Județean Mureș, Târgu Mureș

Marmatia	Marmatia. Muzeul Județean de Istorie și Arheologie Maramureș, Baia Mare
Materiale	Materiale și Cercetări Arheologice. Academia Română, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
MemAntiq	Memoria Antiquitatis. Complexul Muzeal Județean Neamț, Piatra Neamț
MittArchInstUngAkad	Mitteilungen des Archäologischen Instituts der Ungarischen Akademie der Wissenschaften / Régészeti Intézet, Magyar Tudományos Akadémia, Budapest
Molnár István Múz	Molnár István Múzeum Kiadványai. Molnár István Múzeum, Székelykeresztúr / Muzeul Molnár István, Cristuru Secuiesc
PAT	Patrimonium Archaeologicum Transylvanicum. Academia Română, Institutul de Arheologie și Istoria Artei, Cluj-Napoca
Peuce	Peuce. Institutul de Cercetări Eco-Muzeale Tulcea, Tulcea
Přehled výzkumu	Přehled výzkumu. Archeologický ústav AV ČR, Brno
RevArhMM	Revista Arhivei Maramureșene. Arhivele Naționale, Serviciul Județean Maramureș; Asociația Arhivistilor “David Prodan” Maramureș, Baia Mare
RevBistriței	Revista Bistriței. Complexul Muzeal Bistrița-Năsăud, Bistrița
RRH	Revue Roumaine d’Histoire. Academia Română, București
Sargetia	Sargetia. Muzeul Civilizației Dacice și Romane, Deva
SCIV (A)	Studii și Cercetări de Istorie Veche (și Arheologie). Academia Română, Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
Slavia Antiqua	Slavia Antiqua. Rocznik poświęcony starożytnościom słowiańskim, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza, Poznań
SlovArch	Slovenská Archeológia. Časopis Archeologického Ústavu Slovenskej Akadémie vied, Nitra
SprawArch	Sprawozdania Archeologiczne, Polska Akademia Nauk. Instytut Historii Kultury Materiałnej, Wrocław
StCom Satu Mare	Studii și Comunicări Satu Mare. Muzeul Județean Satu Mare, Satu Mare
StComSibiu	Studii și Comunicări. Arheologie-Istorie, Muzeul Național Brukenthal, Sibiu
StudArch	Studia Archaeologica. A Móra Ferenc Múzeum Évkönyve – Studia Archaeologica. Móra Ferenc Múzeum, Szeged
ŠtudZvesti	Študijné Zvesti Archeologického ústavu Slovenskej Akadémie vied, Nitra

Thraco-Dacica	Thraco-Dacica. Institutul Național Român de Tracologie, București. Institutul de Arheologie „Vasile Pârvan”, București
UPA	Universitätsforschungen zur prähistorischen Archäologie. Aus dem Seminar für Ur- und Frühgeschichte der Freien Universität Berlin
VAH	Varia Archaeologica Hungarica. Magyar Tudományos Akadémia, Budapest
Veröff. der österr. Ges. für Ur- und Frühgesch.	Veröffentlichungen der Österreichischen Gesellschaft für Ur- und Frühgeschichte. Österreichische Gesellschaft für Ur- und Frühgeschichte, Wien
ZborMuzBeograd	Zbornik Narodnog Muzeja Arheologia. Narodni Muzej, Beograd
ZeitschrArch	Zeitschfrit für Archäologie. Deutsches Archäologisches Institut, Berlin
МИА	Материалы и Исследования по Археологии СССР. Академия Наук СССР, Москва

Tipar:

EUROTIP

Baia Mare, str. Dacia nr. 4
tel/fax: 0262 211 118
eurotipbm@yahoo.com
www.eurotip.ro